

la teatru, ci trebuie să intervină cu spirit de inițiativă și perseverență pentru a reuși să apropie de dramaturgie o serie de scriitori consacrați în alte genuri literare. Edificatoare pentru o asemenea colaborare, dat fiind că a dat deja rezultate concrete, este legătura stabilită, cu ani în urmă, de secretariatul nostru literar cu Teodor Mazilu. Neîndoielnic, acest talentat scriitor ar fi ajuns, mai devreme sau mai târziu, dramaturg; dar credem că inițiativa de a-l atrage să scrie teatru a grăbit îndreptarea sa spre acest gen.

Selectarea pieselor românești, ca și a celor din dramaturgia universală, clasică și contemporană — domeniu în care avem de păstrat și de continuat o tradiție bine stabilită în decursul anilor — și alcătuirea proiectului de repertoriu este un proces de durată și nu o campanie ocazională, declanșată de apropierea unui termen. Practic, la secretariatul nostru literar, ca nucleu care polarizează multiplele preocupări din teatru legate de alcătuirea repertoriului, acest proces se desfășoară continuu. Desigur, cristalizarea diferitelor idei și propuneri se realizează în primăvară, când, paralel cu bilanțul stagiunii care se apropie de încheiere, apar jaloanele viitorului repertoriu.

Așa cum arătam și cu alt prilej, dintre toate preocupările de ordin creator ale secretariatului nostru literar, cea mai însemnată și cea mai pasionantă este, cu certitudine, și va fi întotdeauna, lansarea unor noi lucrări românești și valorificarea lor scenică în spectacole emoționante, cuceritoare, care să comunice cu spectatorii printr-o bogată gamă de mijloace de expresie. Dorim ca fiecare premieră a unui spectacol cu o piesă românească să constituie un eveniment artistic, să stîrnească interes, să existe ca o entitate artistică, pe lângă care publicul nostru de astăzi, inteligent, evoluat și pretențios, să nu poată trece indiferent. Cred că interesul cu care au fost primite de critică, de lumea teatrală și mai cu seamă de marea public spectacolele Teatrului „Bulandra” din ultimii ani atestă justetea drumului pe care pășim.

MIRCEA FILIP

Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași

„Severa conștiință profesională”

1 Cred că îndatoririle „clasice” ale secretariatului literar ar putea fi enumerate azi și de un modest costumier, sau de cineva din afară pentru care ele vor fi părăd

simple și plăcute activități de birou. În realitate, luată în serios și efectuată de un om cu severă conștiință profesională, meseria de secretar literar este dificilă și cere muncă de concepție, gîndire creatoare, originală, fecundă și îndrăzneată, fin discernămint critic, tact diplomatic, înținsă informație în specialitate, modestie și sîrguință. El trebuie să vadă mai repede și mai departe decît toți. Din experiența mea personală, pot spune că niciodată nu m-am simțit mai util în teatru ca atunci cînd am fost solicitat direct la crearea unei noi strategii de dezvoltare a teatrului (aflat sub direcția lui Teofil Vălcu), la elaborarea prognozelor, a unor decizii programatice limpezii și simple, la analiza și stabilirea condițiilor de utilizare superioară a materiei cunșii din teatru, și, în fine — actul cel mai însemnat —, la elaborarea noului program repertorial, sinteză de gîndire și concepție, așezat pe un sistem de idei în care valorile naționale s-au contopit armonios cu cele universale, iar cele ale tradiției, cu inovațiile echilibrate.

2 Prin așezarea secretariatului literar între membrii de drept ai comitetului oamenilor muncii, i s-a conferit un plus de autoritate, acolo unde era nevoie. Schimbări de esență în statutul său nu cred că s-au produs însă. Poate sarcinile sale se rezolvă cu mai multă răspundere. Mai mult însă decît exercitarea conducerii colective în teatre, a produs schimbări de esență în activitatea secretariatului literar complexitatea problematicei teatrale de azi. Ar fi destul să amintim doar de fluxul operațional al alcătuirii repertoriului (acțiune cu mult mai simplă aldatată) și e destul: el este azi o adevărată problemă de calculator electronic, care trebuie să țină seama de n date, de multe imponderabile, de situații complexe, de o criteriologie care se diversifică din an în an. Iată de ce e necesar azi să fie adus în teatru, ca secretar literar, omul posesor al unei vocații utile teatrului. La început de drum, îi putem socoti egali pe toți secretarii literari. De a doua zi, nu mai sînt. Secretarul literar fără aptitudini de creator va fi „băiatul bun”, îndatoritor, corect, simțit de toți ca un element auxiliar care, eventual, ar putea lipsi. La cel cu vocație, raporturile se vor schimba total: ea îi va da dreptul să aspire la a fi egal cu actorul, regizorul, scenograful, cu ceilalți creatori de teatru. El va putea colabora direct cu ei la actul artistic, contribuind la edificarea (cu egal efort de gîndire) a proiectului teatral visat. Vocația unui secretar literar poate fi cea de *dramaturg*, de *critic* ori de *animator*. Utilă e și vocația *enciclopedică*. Oricum, pentru un secretar literar bun e nevoie de material uman superior, așa cum pentru viori e nevoie de arbori de rezonanță

și nu delemn de ulm. Ce model de secretar literar vom acredita în viitor? Eu cred că tot cel cu vocație și cu un înalt grad de întrebuintare în teatru.

3 În relațiile cu creatorii din teatru (regizori, interpreți), poziția secretarului literar trebuie să fie întotdeauna independentă. Desigur, acolo unde există afinități spirituale cu regizorul sau scenograful, el poate fi un co-autor teoretic al spectacolului, un partener de căutări creatoare. Evident, aceste relații presupun și audiență sinceră de fiecare parte, precum și interes real. Altminteri, e un act de formalism ori, și mai rău, de fătărnicie.

Cît privește autorii dramaticei, secretarul literar trebuie să fie, în relațiile cu ei, un camarad care-i iubește cu severitate. Trebuie încurajați cei cu semne certe de vocație și conștiință artistică și descurajate mediocritățile. Cei foarte tineri trebuie inițiați în complicata lume a teatrului și în dificila tehnică dramatică. (Spre a oferi un îndreptar util acestor tineri dramaturgi, am început să lucrez la o dificilă dar pasionantă carte: **INIȚIERE ÎN TEORIA ȘI TEHNICA DRAMATURGIEI**.)

În ce privește relațiile cu publicul, secretarul literar trebuie să fie *directorul de program* al acestui sistem pe care să-l dirijeze conștient pe parcursul unor lungi etape.

4 Prin tradiție, s-au consacrat ca titluri de bază în repertoriul teatrelor noastre un întreg șir de opere ale scriitorilor din marea generație a gândirii românești dintre cele două războaie mondiale. Dar există încă multe texte (superioare ca substanță dramatică și ideatică) rămase în penumbră. Nu știu cînd le vom inventaria și scoate la lumină, cînd le vom reconsidera. Personal, socot că ar fi utilă o sesiune de comunicări pe această temă, cu specialiștii de rigoare. Valorificabile imediat mi s-ar părea lucrări ca: *Molima* de Ion Marin Sadoveanu, *Oameni feluriți* de Anton Holban, *Javra pămîntului* de Ion Luca, *Decanul* de G. Magheru, ba poate chiar și piese ale unor autori mai puțin cunoscuți ca dramaturgi. E greu să le scoți, de unul singur, din uitarea în care stau confundate pe nedrept. E nevoie de forțele unite ale tuturor celor interesați. În fine, socot că există și capodopere în proză (nuvele, romane) care ar trebui dramatizate *acum* pentru scenă. Experiența noastră ne-a dovedit că o asemenea inițiativă ar trebui încurajată peste tot, deoarece publicul de azi prețuiește mult și nu fără motive actul de mare cultură.

KÖTÖ JOSZEF

Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca

„Aparatul de recepție al teatrului”

1 Îndeplinirea menirii sociale a mișcării teatrale contemporane, de a fi un for al formării omului nou, depinde de eficiența activității fiecărui teatru în parte. A fi eficient înseamnă a răspunde comenzii sociale, rostind de pe scenă ceea ce-l preocupă pe spectator, într-un limbaj scenic accesibil, și în același timp complex.

Acest deziderat se poate îndeplini printr-un studiu sociologic aprofundat, prin căutarea permanentă a celor mai adecvate mijloace scenice de expresie. O poziție-cheie în această activitate o are secretarul literar.

El este, în primul rînd, „aparatul de recepție” al teatrului. Păstrează o legătură strînsă cu spectatorii, pentru a recepționa exigențele lor. În acest sens, în teatrul nostru, secretariatul literar a efectuat o anchetă sociologică; apoi, încercînd să răspundă dorințelor exprimate, a constituit o echipă mobilă, care prezintă spectacole-colaj literar, în întîlniri cu spectatorii din școli și cluburi muncitorești și studentești; de asemenea, secretariatul literar face sondaje în fabrici și uzine, organizînd discuții cu organele de partid și de sindicat pe tema relației teatru-public.

Generalizînd concluziile acestor cercetări, secretariatul literar le transmite în două direcții: pe de o parte, conducerii teatrului și colectivului artistic, pe de alta, autorilor dramatici.

Secretarul literar asigură ca în faza elaborării concepției repertoriale să se ia în considerare cerințele spectatorilor, formulate cu ocazia întîlnirilor amintite. Așa au fost incluse, de exemplu, în repertoriul teatrului nostru, piese ca: *Stăvarul*, *Notarul din Pelseske*, *Omul care a văzut moartea* — care ne-au prilejuit o experiență prețioasă în ceea ce privește modalitățile de montare contemporană a lucrărilor clasice și au demonstrat utilitatea apelului la autori dramatici consacrați pentru adaptarea unor texte clasice; mai precis, la repunerea în circulație teatrală a unor texte valoroase vechi.

Secretariatul literar animă viața spirituală a colectivului. Teatrul contemporan este un teatru intelectual. Studiile sociologice arată că omul viitorului apropiat este în mai mică măsură instinctual, vibrează nu atît la incitarea simțurilor, cît la intelectului. Secretarul literar trebuie, deci, să dobîndească o pregă-